

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

УДК: 159.923: 159.922.62

В.М. ЯМНИЦЬКИЙ, С.А. ЛИТВИНЕНКО

ЖИТТЄВІ ПЕРСПЕКТИВИ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЇ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

Резюме. У статті розглядаються загальні напрями реалізації життєвих перспектив особистості з позицій концепції розвитку життєтворчої активності.

Ключові слова: життєві перспективи, життєтворчість особистості, життєвий шлях, особистісний розвиток.

Постановка проблеми. Проблема життєтворчості особистості сьогодні належить до кола найбільш актуальних проблем сучасного українського суспільства. Глобалізація світової економіки, інтегративні процеси європейської цивілізації, економічний, політичний та соціальний перерозподіл пострадянського простору, внутрішньополітична ситуація в країні – ці та інші важливі фактори спричиняють необхідність змін соціальної, національної та психологічної ідентичності, загострюють питання життєвих перспектив країни, нації, кожної окремої особистості. Вже сьогодні стає зрозумілим, що недостатньо говорити лише про адаптацію до швидкоплинних змін в усіх сферах життя – необхідно створювати умови для всебічного розвитку життєтворчої активності особистості - суб'єкта власної життєвої активності, людини-творця власного майбутнього.

Метою цієї статті окреслення напрямів життєвих перспектив особистості з позицій концепції розвитку життєтворчої активності [4,5,6].

Численні, багатогранні аспекти проблеми життєвого шляху особистості знайшли відображення у різних концептуальних моделях зарубіжних (Ш.Бюлер, Е.Еріксон, Г.Олпорт, Г.Томе та ін.), та вітчизняних дослідників (Б.Г.Ананьєв, К.О.Абульханова-Славська, О.О.Кронік, В.Г.Панок, С.Л.Рубінштейн, В.А.Роменець, Л.В.Сохань, Т.М.Титаренко, Б.Й.Цуканов та ін.). Так, у межах об'єктного підходу життєвий шлях розглядається як послідовність подій, як динаміка цінностей та уявлень про себе (Ш.Бюлер); послідовність стадій психосоціального розвитку (Е.Еріксон); зміна поведінки та переживань (Г.Томе); безперервний ланцюг послідовних свідомих виборів (Г.Олпорт); розгортання життєвого сценарію (Е.Берн) тощо. Суб'єктний підхід передбачає розгляд життєвого шляху як культурно-історичного розвитку особистості (С.Л.Рубінштейн); життєвої стратегії (К.А.Абульханова-Славська та ін.); послідовності вчинків як зміни ціннісних орієнтацій (В.А.Роменець). Структурно-генетичний підхід до розуміння життєвого шляху особистості відображає інтеграцію особистості з життєвим світом, який вона створює, розгортаючи назовні власне Я та структуруючи зовнішню дійсність відповідно особистісним цінностям і смислам (Т.М.Титаренко та ін.).

Невід'ємною структурною одиницею життєвого шляху особистості є часова перспектива, що характеризує цілеспрямованість людського життя і є складовою життєвої перспективи. Становлення життєвих перспектив виступає показником особистісної зрілості людини, адже щоб керувати перебігом подій власного життя, необхідно створювати та постійно коригувати узагальнену, цілісну модель життя.

Серед підходів до вивчення життєвих перспектив можна умовно виокремити психолого-педагогічний (А.Д.Андрєєва, М.В.Вовчик-Блакитна, Т.В.Говорун, І.В.Дубровіна, Б.С.Круглов, О.М.Прихожан та ін.) та соціально-психологічний (Б.Г.Ананьєв, Є.І.Головаха, О.О.Кронік, Л.В.Сохань, та ін.). Психолого-педагогічний підхід розглядає ранню юність як період психологічної готовності до визначення життєвих перспектив. Така готовність передбачає розвиток самосвідомості, яка набуває все більш рефлексивного характеру. Соціально-психологічний підхід розглядає становлення життєвих перспектив на основі несуперечливої індивідуальної системи ціннісних орієнтацій [3].

Життєва перспектива - динамічне психічне утворення, образ бажаного та усвідомленого майбутнього життя як можливого за умови досягнення певних цілей, поєднання морально-світоглядного, ціннісно-цільового та діяльнісно-поведінкового самовизначення.

В.Г.Панок пропонує таке трактування життєвої перспективи: сукупність потенційних можливостей у розвитку особистості, можливі або неминучі зміни у майбутньому, які настануть рано чи пізно, під впливом певних зусиль або випадково. Це те, що скоріше за все відбудеться, якщо докласти певних зусиль. Вона залежить від власної волі та зусиль особистості. Людина може мати декілька життєвих перспектив, проте реалізувати у життя спроможна лише одну у вигляді життєвої програми [3,с.189-190].

Л.Д.Годорів розглядає життєву перспективу як спосіб структурування особистістю свого близького та віддаленого майбутнього за допомогою ціннісних орієнтацій, життєвих цілей, планів, програм. Часовими модальностями життєвої перспективи є психологічне минуле, теперішнє та майбутнє, яке визначається насиченістю подій та мірою їх реалізованості [3,с.6]. Психологічна готовність до становлення життєвих перспектив значною мірою визначається особливостями когнітивного розвитку самосвідомості та пов'язана з механізмами рефлексії і процесами самопізнання і самовизначення [3,с.14].

Психологія життєвого шляху серед кола важливих питань життєвої проблематики (психологічний час, проект, плани, перспективи, конфлікти, стратегії тощо) торкається також проблеми життєтворчості особистості, понятійним простором якої виступають такі поняття, як: кризи, адаптація, рефлексія, творчість, саморозвиток, самоактуалізація та ін.

Згідно концепції розвитку життєтворчої активності життєтворчість особистості розглядається як цілісність вияву її адаптивної, творчої та суб'єктної активності, яка регламентується мотивацією надлишку й

спрямована на реалізацію цільових та смислових аспектів власного життя. Феноменологія життєтворчості охоплює широкий проблемний простір, представлений трьома вимірами: потенційним (кризи особистості), актуальним (життєтворчість), граничним (метадіяльнісний рівень активності, інобуття).

Розуміння сутності життєтворчості як специфічного виду активності дає підстави для визначення окремої категорії – життєтворчої активності особистості як активності найвищого, суб'єктного рівня. Під життєтворчою активністю розглядається особливий, інтегральний вид активності особистості, що складає симультанну єдність її адаптивного, продуктивного, пізнавального та суб'єктного типів, і характеризується цілісністю виявлення на предметному, когнітивному, соціальному й духовному рівнях прояву.

Провідними внутрішніми психологічними чинниками життєтворчої активності особистості виступають: адаптація, рефлексія, творчість і пізнання. Зовнішні психологічні чинники її розвитку відображаються в організаційних умовах і побудові середовища спрямованого психологічного впливу.

Об'єктивні передумови для виявлення життєтворчості притаманні періоду середньої дорослості. Аналіз вікових і психологічних особливостей життєвого шляху дорослої людини дозволяє стверджувати послідовну регламентацію процесу життєтворчості особистості переживаннями кризових ситуацій, які виступають передумовою, початковим етапом самопізнання і саморозвитку в процесі власної життєтворчості. Сензитивним з позицій цілеспрямованого розвитку життєтворчої активності може вважатися період початку середньої дорослості (38-45 р.). З позицій інтегративного підходу життєтворчість – процес і результат виходу особистості за межі обумовленості Его-ідентифікацій, що супроводжується інтеграцією її внутрішніх структур. Психологічні механізми процесу розвитку життєтворчої активності в межах інтегративного підходу описуються інтегративними процесами персоніфікації особистості, істинного самоотождоження на підставі змін її Я-концепції, самосвідомості [3,4,5].

Згідно запропонованої нами динамічної мета-моделі розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці, психологічні закономірності процесу її розвитку виявляються в такій послідовності рівнів розгортання: 1) адаптаційний; 2) рефлексивний; 3) життєтворчий; 4) трансцендентальний, впродовж яких відбувається зміна домінуючого типу активності. Перехід від одного рівня до іншого носить кризовий характер.

Розгляд та розуміння процесу розвитку життєтворчості активності на рівні мета-моделі дозволяє прослідкувати континуум життєвих перспектив особистості. Так, розуміння життя людини як певного неперервного процесу дозволяє умовно виокремити етапи особистісного розвитку та визначити життєві перспективи кожного з них. Послідовність етапів та відповідних життєвих перспектив узагальнено у вигляді таблиці 1.

Табл.1.

Відповідність життєвих перспектив до етапів особистісного розвитку

Етапи особистісного розвитку	Життєві перспективи
Адаптаційний	Самоосмислення на підставі побудови системи продуктивної взаємодії із соціальним оточенням на підставі адаптаційної стратегії
Рефлексивний	Самовідкриття, самоусвідомлення, самопізнання, саморозвиток
Життєтворчий	Самовираження, самореалізація, самоактуалізація у формі творчості
Трансцендентальний	Культуротворчість, духовне служіння людству

При цьому безпосередній зміст активності особистості ніби перетворюється на фон, на якому відбуваються процеси життєтворення. Окрім того, на підставі запропонованої концепції можна виокремити напрям загальної динаміки, спрямованості життєвих перспектив в контексті особистісного розвитку, життєтворчості. З нашого погляду, він полягає у послідовному сходженні щаблями особистісної зрілості і може бути виражений як специфічний рух: реалізація у повному обсязі цільового способу буття і перехід до смислового способу буття у світі. Саме в останньому особистість претворюється на суб'єкта власної життєтворчості, стає спроможною у повному обсязі реалізувати власні потенціали, зрозуміти та втілити життєві перспективи.

Висновки. Проблема життєвих перспектив входить до кола проблематики психології життєвого шляху особистості. У сучасних психологічних дослідженнях життєву перспективу розглядають як динамічне психічне утворення, образ бажаного та усвідомленого майбутнього життя як можливого за умови досягнення певних цілей, поєднання морально-світоглядного, ціннісно-цільового та діялісно-поведінкового самовизначення. Психологічна готовність до становлення життєвих перспектив значною мірою визначається особливостями когнітивного розвитку самосвідомості та пов'язана з механізмами рефлексії, процесами самовизначення, самопізнання, життєтворчості особистості. Розгляд проблеми життєвих перспектив з позицій концепції розвитку життєтворчої активності особистості дозволяє виокремити напрям загальної динаміки, спрямованості життєвих перспектив і визначити його як специфічний вид руху: реалізація у повному обсязі цільового способу буття і перехід до смислового способу буття у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи практичної психології: Підручник / В.Г.Панок, Т.М.Титаренко, Н.В.Чепелева та ін. – К., 2006. – 536 с.
2. Панок В.Г., Рудь Г.В. психологія життєвого шляху особистості. – К., 2006. – 280 с.
3. Тодорів Л.Д. Психологічні умови формування життєвих перспектив у ранній юності (когнітивний аспект). – Автореф...канд.психол. н. – К., 2000. – 19 с.
4. Ямницький В. Життєтворчість особистості: системний підхід // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – Збірка наукових праць Східноукраїнського державного університету ім.В.І.Далі. - № 3 (11). – Луганськ, 2005. – С. 10-19.
5. Ямницький В. Психологія життєтворчої активності особистості: Монографія. – Одеса: СВД Черкасов М.П., Рівне: РДГУ, 2004. – 360 с.
6. Ямницький В. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент: Монографія. – ПНЦ АПН України - СВД Черкасов М.П., Одеса, 2006. – 362 с.

Резюме. В статті розглядаються загальні напрями реалізації життєвих перспектив особистості з позицій концепції розвитку життєтворчої активності.

Summary. In the article it is considered general approaches to realization of the life prospects of a personality with position of the concepts of the development of life creation activities.

УДК:159.922.1-057.874

О.Б. ПЕТРЕНКО

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Резюме. В статті аналізується феномен “життєві перспективи”, особливості формування життєвих перспектив у старшокласників та їх гендерні відмінності.

Ключові слова: гендерні відмінності, ранній юнацький вік, старшокласники, життєві перспективи, юнак, дівчина.

Постановка проблеми. Уявлення людей про їхню життєву перспективу у наш час, коли в державі відбуваються динамічні зміни, що супроводжуються виявом кризових ознак в усіх сферах життя суспільства, набувають особливої гостроти. Це зумовлено низкою обставин. По-перше, функціональною роллю життєвих перспектив у цілісній структурі особистості; по-друге, динамічним характером цього особистісного утворення, його залежністю від конкретики життєвих ситуацій особистості на певному етапі її життєвого шляху. Життєва перспектива, на думку П.П.Горностая, - це спосіб усвідомленого, структурованого освоєння особистістю свого майбутнього [6]. Життєва перспектива – це соціально-психологічний компас, який орієнтує людину на її життєвому шляху, це дієвий стимулятор активності особистості в створенні і реалізації як соціального, так й індивідуального її життя.

Аналіз останніх досліджень показав, що проблема життєвих перспектив особистості досить активно розглядається вітчизняними (І.Є.Головахою, П.П.Горностаєм, С.Я.Карпіловською, Л.А.Лепіховою, Т.М.Титаренко, та ін.), та зарубіжними (К.О.Абульханова-Славською, Т.М.Березіною, С.В.Скутневою) вченими, причому здебільшого як механізм самоздійснення, самовизначення, самореалізації особистості [9].

Так, К.О. Абульханова-Славська пропонує розрізняти життєву, психологічну та особистісну перспективи як відмінні одне від одного явища. Причому психологічну перспективу вчена розуміє як здатність людини свідомо в когнітивному плані передбачати майбутнє, прогнозувати його, уявляти себе в цьому майбутньому, і ця здатність залежить від типу особистості. Так, у одних уявлення про майбутнє пов'язані за своїм характером з професійним вибором, у інших – з домаганнями у сфері особистісного життя (друзі, кохання, сім'я). Ці відмінності в різновиді перспектив зумовлені прагненням молодих людей до реалізації себе, у тих сферах життя, що найбільшою мірою відповідають їх ціннісним орієнтаціям. Особистісна перспектива відображає рівень зрілості особистості, потенціал розвитку, здатність до організації часу власного життя, готовність до майбутнього в теперішньому, настановлення на майбутнє. Життєва перспектива включає усю сукупність обставин та умов життя, що сприяють оптимальному особистісному просуванню, саморозвитку, самоактуалізації [1].

Питання, що пов'язані з розкриттям проблеми формування життєвих перспектив у юнацькому віці, досліджені та проаналізовані в роботах Н. С. Бондар, С. С. Волкова, Є.І.Головахи, І. В. Дубровіної, В.В. Пічуріна [9]. Так, проблеми ціннісних орієнтацій юнацького віку торкається Н. С.Бондар при дослідженні формування особистісної репрезентації життєвого шляху. Вона вважає, що юнацький вік є порою життєвого, соціально-рольового, професійного, особистісного, морального самовизначення та індивідуалізації (усвідомлення власної неповторності) [4]. До аналізу ціннісних орієнтацій старшокласників й студентів звертається В.В.Пічурін, досліджуючи структуру та динаміку життєвої позиції особистості. В основу життєвої

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоаспектного психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20